

Het Nederlandse CDA heeft zich met een delegatie al geruime tijd aangesloten bij de Europese Volkspartij (EVP). Ook christen-democratische partijen uit andere landen hebben dat gedaan. Met het Program van Uitgangspunten dat in Athene is vastgesteld konden de christen-democraten zich in de koers van de partij herkennen. De recente oprichting van de Athene-groep binnen de EVP geeft aan dat er onrust is. Nu Europese politiek en het Europees Parlement steeds belangrijker worden tekent zich scherp een nieuwe koersdiscussie af. De eerste stroming is erop uit de EVP tot een rechts machtsblok om te vormen om een socialistische meerderheid in Europa te voorkomen. Daartoe worden bruggen geslagen naar partijen en bewegingen ter rechterzijde. De tweede stroming hecht aan een herkenbaar christen-democratische partij op basis van het program van Athene. Mr. J.J.A.M. van Gennip heeft een tijd lang geloofd in de zogenaamde 'bunkerstrategie', maar acht het moment gekomen voor een nieuwe strategie om de koersdiscussie in goede banen te leiden.

P

Naar een Europees strategisch beraad

Het gaat snel in Europa: de leider van de Franse Gaullisten, Seguin, enige tijd geleden nog een uitgesproken euroscepticus, roept nu op maximale aandacht aan de komende Europese verkiezingen te besteden en op Europees niveau te komen tot een anti-socialistische meerderheidscoalitie, zo niet blokvorming. Dat blok zou dan naast de EVP, de Europese christen-democraten, moeten bestaan uit onder andere de Gaullisten, *de Tories* en *Forza Italia*. In een recent interview in *Le Monde* laat hij doorschemeren, dat hij gesprekken terzake voert.

Terzelfder tijd zien we de inzet van Blair en Prodi om de sociaal-democratie zo te hervormen, dat zij een nieuwe samenwerking en wellicht een doorbraak naar de christen-democratie tot stand kan brengen. Gezin, waarden en normen, 'civil society', belang van Europa, goede samenwerking in Atlantisch verband en vooral afstand van klassieke socialistische paradepaardjes, zoals de tegenstelling tussen kapitaal en arbeid. Terzelfder tijd zien we binnen de conservatieven in het Verenigd Koninkrijk zeker geen verzachting van hun opstelling tegenover Europa, eerder een verharding.

Onder de Duitse christen-democraten – de beslissende machtsfactor in de EVP – is een discussie op gang aan het komen over positionering en inhoud. Met name

speelt ook daar de vraag, of de verovering door de sociaal-democraten van het 'neue Mitte' mede bevorderd is doordat de CDU teveel naar rechts is opgeschoven. De strategische keuzes die de CDU in de komende maanden zal maken, zullen ook gigantische consequenties hebben voor de positionering van de EVP in het Europese krachtenveld. De spannende vraag wordt of een CDU in de oppositie een andersoortige partner zal zijn dan vanuit de regeringsverantwoordelijkheid.

De erfenis van Maastricht

Het wordt met de dag duidelijker, hoe ingrijpend de consequenties zijn van het Verdrag van Maastricht voor de positie van Europa in de wereld, voor haar interne beleidsruimte en voor het dagelijks leven van haar burgers. Laten we alleen al eens denken aan wat Europa zou zijn overkomen, als Maastricht in opzet of uitvoering mislukt was in termen van hoogte van rente of van monetaire instabiliteit in het afgelopen half jaar, als de Sorossen van deze wereld opnieuw hadden kunnen prijsschieten tussen de Europese valuta's. De toegenomen macht dient echter veel bewuster gebruikt te worden. Er moet gewerkt worden aan een nieuwe interne en externe identiteit van ons continent, of we dat nu willen of niet. Een Europa, dat haar verantwoordelijkheid niet neemt ten aanzien van zaken als de hervorming van de *Bretton Woodsinstellingen*, de ecologie, om maar te zwijgen over de internationale veiligheid, is haar dragende principes niet waard. Indien Europa haar verantwoordelijkheid wel neemt krijgen ook partijpolitieke opvattingen en keuzes ten aanzien van Europa relevantie, en worden partijformaties en coalities van een zeer groot belang.

De versterking van de bevoegdheden van het Europees Parlement, tezamen met de toegenomen feitelijke betekenis van Europa, vergroten de betekenis van dat Parlement. Daar genomen besluiten gaan meer en meer het dagelijks leven van de burgers beïnvloeden. Daar wordt in de komende jaren steeds meer de vraag beantwoord, wat voor soort Europese samenleving we willen opbouwen: hoe Europa haar verantwoordelijkheden zal waarmaken ten aanzien van alles wat extra bescherming verdient; hoe Europa in de komende jaren het fundament zal leggen voor een nieuwe economische, maar ook culturele weerbaarheid. Zaken als de relatie tussen technologie en ethiek en de vraag, of er nog een demarcatielijn zal zijn tussen commercie en daarvan onafhankelijke waardecommunicatie zijn juist op Europees niveau aan de orde. De twee voorbeelden zijn uitdrukkelijk gekozen, omdat ze direct verwijzen naar mens- en maatschappijopvattingen, die partijpolitiek uiterst relevant kunnen zijn.

Partijpolitieke coalitievorming krijgt een flinke impuls door de waarschijnlijk eerder dan verwachte doorvoering van de aanbevelingen van de Commissie-

Delors inzake de keuze van de voorzitter van de Europese Commissie. De invloed van de Europese politieke formaties wordt dan beslissend en de rol van de regeringsleiders gereduceerd. Het betekent in feite, dat de politieke beweging, of blokvorming, of coalitie, die op een meerderheid in het Parlement kan rekenen ook de keuze van de voorzitter van de Commissie bepaalt en een zeer zwaar stempel kan zetten op de dagelijkse leiding van Europa. (In de voorstellen hoeft die voorzitter overigens niet uit het Parlement te komen.)

De Europese christen-democraten zouden daarbij wel eens voor een moeilijke afweging kunnen komen te staan. Als de geruchten juist zijn, dan is het niet uitgesloten, dat het sociaal-democratisch blok komt met de kandidatuur van de zich christen-democratisch voelende ex-minister-president van Italië, Prodi. Het wordt dan een keuze tussen de nachtmerrie van Kohl – hebben wij, christen-democraten, Europa één laten worden om het op een dienblaadje aan de socialisten aan te bieden? – of de door velen principieel afgewezen verankering van de christen-democratie in een conservatief-kapitalistische coalitie.

Tweevoudige uitdaging

De christen-democratie staat hierbij voor een tweevoudige uitdaging: de inhoudelijke vernieuwing en het samenbrengen van verschillende tradities.

De inhoudelijke vernieuwing lijkt in historisch perspectief een luxeprobleem: zoveel van waar zij deze eeuw voor gestaan heeft, is of wordt overgenomen door de andere politieke hoofdstromingen, of is gewoon bereikt: Van de ineenstorting van het communisme tot de Europese eenwording. Wat is dan nog voor de volgende eeuw de meerwaarde van die christen-democratie? Jammer genoeg wordt deze veelgestelde vraag zelden omgedraaid: Wat is het bestaansrecht en de aantrekkingskracht van die andere stromingen, als zij in zo belangrijke mate standpunten van ons overnemen? Welke krachten of trends verhinderen de vraag naar het *'raison d'être'* van voormalige communistische partijen, die pro-Europees, pro-NATO, pro-vrije-markt geworden zijn? Tenminste twee antwoorden op die laatste vraag hebben plausibiliteit: de hedendaagse Europese culturele elite ontkent enige maatschappelijke functie van het christendom en de christen-democraten hebben zich nog te beperkt vernieuwd in personeelsmatig en inhoudelijk opzicht om de nieuwe relevantie van de eigen boodschap uit te stralen.

En de tweede uitdaging is gelegen in het bijeenbrengen van de verschillende tradities binnen de ene EVP. Er is/was een eerste cirkel van harde christen-democraten met een 'zuivere' traditie, precies uit die landen, waar de Franse Revolutie ooit het sterkst was en later christenen de democratie accepteerden, maar

dan terzelfder tijd als een reactie op die revolutie; het zijn de bewegingen van de antithese in die landen, die niet toevallig tot de stichtingslanden van het nieuwe Europa behoorden: de Benelux, Italië, een gedeelte van de CDU, de *Schuman*-christen-democraten uit Frankrijk. De tweede cirkel wordt gevormd door de 'gemengde' bewegingen: daar waar de christen-democraten in eigen land al een traditie kenden van samengaan van henzelf met die maatschappelijke krachten, die vooral stonden voor behoud van de sociale structuren in hun samenleving, tegen de klassenstrijd, en voor een gezamenlijke belangenbehartiging van heel het volk: de ÖVP uit Oostenrijk, gedeeltes van de CDU, later de nieuwe samenwerkingsverbanden van de Franse christen-democraten; ook de Volkspartij van Aznar. De derde kring wordt gevormd door die partijen, die vooral stonden voor behoud van de sociale structuren en de integriteit van hun samenleving en die niet of nauwelijks een christen-democratische inspiratie kennen: de Tories, de Zweedse conservatieven, de recent toetgetreden Portugese sociaal-democraten, de Nieuwe Democraten uit Griekenland.

Dat er bij het bijeenbrengen van deze verschillende tradities van de 'klassieke' christen-democraten een offer gevraagd wordt is duidelijk en acceptabel in het perspectief van hun eigen wordingsgeschiedenis, maar de vraag is, waar de grenzen liggen van onacceptabel identiteitsverlies.

Voorlopige antwoorden

Er worden in EVP-kringen twee soorten antwoorden gegeven op de nieuwe ontwikkelingen.

Het eerste antwoord is een voortzetting van de lijn-Kohl sinds 1990. In de erkenning, dat er steeds meer landen deel gaan uitmaken van de Europese Unie, die geen of nauwelijks een christen-democratische traditie kennen, werden en worden er bruggen geslagen naar partijen en bewegingen ter rechterzijde van het politieke spectrum, zij het met twee duidelijke beperkingen: het moeten fatsoenlijke, dus geen extremistische of racistische partijen zijn, en zij moeten opteren voor een communautair Europa. Wat de Tories in het begin van de jaren negentig betreft, na de val van Thatcher, was er onder het voorzitterschap van de pro-Europese Chris Patten en de pragmatische John Major reden om te geloven, dat het een kwestie van tijd was alvorens zij zich zouden bekeren tot het *F-word* (*federalism!*).

In de Scandinavische landen was de opstelling van de conservatieve partijen nauwelijks een probleem. Daar waren het veel meer de echte kleinere christen-democratische partijen, die aarzelingen ten aanzien van Europa hadden. Ten zuiden van België en Duitsland was het beeld verdeeld. In Frankrijk was rechts nationalistisch, terwijl in de olijflanden rechts pro-Europees was.

De meeste Benelux-christen-democraten hebben de coalitie - en zeker de geza-

✎ Het is de vraag waar de grenzen liggen van onacceptabel identiteitsverlies.

menlijke fractievorming - wantrouwend bekeken. Desalniettemin is de lijn-Kohl verstevigd en heeft een nieuwe actualiteit gekregen onder de druk van de overwinning in veertien van de achttien EU-lidstaten van de sociaal-democraten, het zich neerleggen van de Gaullisten bij het communautaire concept, en vooral van de dreiging van een dubbele bevestiging van de sociaal-democratische majoriteit in de Raad door een sociaal-democratische, groene en ex-communistische meerderheid in Parlement en diens gevolg in de Europese Commissie. Een anti-sociaal-democratische meerderheidsstrategie heeft daarmee nieuwe actualiteit gekregen. Wie vraagt tekenen zet bij de daarbij behorende samenwerking met bijvoorbeeld *Forza Italia* krijgt als antwoord, dat de sociaal-democraten ook niet bepaald kieskeurig zijn in het kiezen van hun (ex)communistische bondgenoten. 'Towards a majority' heet dan ook deze strategie.

Voor de 'echte' christen-democraten zijn deze allianties reden tot grote zorg. In de EVP worden zij een minderheid, maar meer nog vrezen zij thuis in een schema geduwd te worden, waar zij historisch, ideologisch en qua electorale positie niet in geduwd willen worden, op straffe van verlies van identiteit of van hun aanhang in kringen van sociaal-geëngageerden, arbeiders en middengroepen. Sommigen realiseren zich ook, dat het 'raison d'être' van de christen-democratie cultuurkritiek is, en dat in de omarming van met name de commercialisatiecultuur en de krachten daarachter juist de pogingen tot herpositionering en het verkrijgen van nieuwe relevantie geaborteerd worden.

Van meet af aan hebben een aantal christen-democraten de meerderheidsstrategie dan ook radicaal afgewezen. Anderen, waaronder de auteur van dit artikel, hebben geopteerd voor een tweesporenbeleid. Enerzijds de erkenning, dat de lijn-Kohl zich hoe dan ook zou doorzetten, alleen al vanwege het feit, dat zoveel landen zouden toetreden zonder christen-democratische traditie. Maar anderzijds een maximale inzet om binnen die EVP het christen-democratisch karakter te versterken en te verbreiden. Het pakket maatregelen, dat werd voorgesteld, en het daarbij behorende meerjarenplan werd dezerzijds dan ook - misschien niet al te tactisch - 'de bunkerstrategie' genoemd. Tot die strategie behoorden een duidelijk Program van Uitgangspunten, dat nieuwe toetreders moesten onderschrijven, veel meer aandacht voor studie, publicaties en bezinning, samenwerking van de wetenschappelijke instituten, en uiteindelijk de oprichting van een door die instituten gedragen eigen Politieke Academie van de EVP. Het allerbelangrijkste was de versterking van de EVP als eigen Europese partijorganisatie, niet als een soort verzameling filiaaltjes van de lidpartijen. Juist de eigenstandigheid en de macht van Europa vereisen een eigen politieke beweging, die wel gedragen wordt door de lidpartijen, maar veel meer is dan een optelsom daarvan. Lezers van dit blad kennen de afloop: In Athene kwam vooral door de samenwerking Martens-Wetenschappelijk Instituut een zeer herkenbaar Program van

Uitgangspunten tot stand; in de samenwerking Lubbers-Martens-Wetenschappelijk Instituut kwam een artikel in het Verdrag van Maastricht terecht over de erkenning van dat Europese partijvormingsconcept – het is helaas een dode letter gebleven –, met een zekere aarzeling verschenen er EVP-studies, en de pogingen tot samenwerking van de wetenschappelijke instituten en de oprichting van een gezamenlijke Politieke Academie zijn mislukt. Het zijn de Duitse *Stiftungen*, zoals de *Konrad-Adenauer-Stiftung*, die in dat gat zijn gesprongen, ook met de opening van Brusselse centra en het houden van vele conferenties daar, en wij moeten de laatsten zijn om hen dat kwalijk te nemen.

Dat de bunkerstrategie niet helemaal mislukt is blijkt nu opeens uit de reactie van een aantal christen-democraten op de meerderheidsstrategie; met name onder aanvuring van John Bruton, de voormalige Ierse premier. Deze zogeheten Athengroep, genoemd naar het Program van Uitgangspunten, zet in op een behoud en versterking van de christen-democratische identiteit en ziet als een van de centrale elementen daarbij de stichting van een Europese Politieke Academie!

Het bijeenkomen van gelijkgezinde, 'echte' christen-democraten heeft bij sommigen kwaad bloed gezet. Zijn wij dan minder christen-democraat, vragen sommige Duitsers en Oostenrijkers zich af, of hebben wij geen verantwoordelijkheid genomen voor het totstandkomen van het Atheense Program van Uitgangspunten, vragen anderen zich af. Ook wordt de Athengroep verweten geen oog te hebben voor de politieke realiteiten en af te koersen op een soort RPF op Europees niveau.

✚ De Athene-groep wordt verweten af te koersen op een soort RPF op Europees niveau.

Athene als uitnodiging

Verkettingen zijn leden van 'een partij van waarden' wel heel erg onwaardig; terzelfder tijd is de vraag naar de consequentie van de verschuivende panelen op het Europese toneel legitiem, zoals de vraag legitiem is, hoe te reageren op de eventualiteit van een drievoudige sociaal-democratische dominantie.

Er is een ander antwoord, en dat antwoord begint met het woord 'stijl'.

Sinds begin jaren negentig is de onvrede gegroeid over de wijze van en de geheimzinnigheid rond de besluitvorming over essentiële strategische keuzes of over personele verschuivingen. De onevenwichtigheid tussen inhoudelijke discussie en ontraceerbare conclusies was voor sommigen nog minder verteerbaar dan die conclusies zelf. Zo was het onverteerbaar, dat in de top van de EVP van tweeënehalf jaar geleden onomkeerbare keuzes werden gemaakt zonder dat de politieke leider van de Nederlandse christen-democraten daarbij was. Zo was het onbegrijpelijk, dat het enthousiasme van Bondskanselier Kohl voor onderdelen van de bunkerstrategie niet leidde tot enige actie ter realisering; en zo is

het nog steeds een grote vraag, waarom de inzet van Martens om inhoud te geven aan het verdragsartikel tot erkenning van politieke bewegingen zo gesaboteerd is.

De EVP heeft alleen maar te winnen bij een stijl van openheid en respect op basis van inhoudelijke argumenten, en niet van achterkamertjesafspraken of Byzantijns aandoende personele en organisatorische manipulaties. Daarbij mogen wij het de Duitsers – het zij herhaald – niet kwalijk nemen, dat zij numeriek en financieel en organisatorisch zo'n sterke positie hebben.

Maar ook de CDU wordt geconfronteerd met de vraag naar de meerwaarde van de christen-democratie in een gesecculariseerd, geurbaniseerd en geïndividualiseerd Duitsland. Ook in de CDU zijn krachten actief, sommigen nog uit het zelf doorleefde verzet tegen het communisme, die ten diepste bezig zijn met de vraag naar de betekenis van het Evangelie voor de hedendaagse samenleving.

Daarom is het goed, dat vanuit die bewegingen, die zich aangetrokken voelen tot het Program van Uitgangspunten van Athene bruggen worden gebouwd naar de CDU. Daarom is het van anderen verkeerd om de Athenegroep niet *au sérieux* te nemen. Laat staan te verketteren. De openheid van de Athenegroep is bepalend voor de overlevingskansen van een vernieuwde Europese Volkspartij.

Voorbij de derde weg

✎ De relevantie van de christen-democratie in Duitsland en in Nederland hangt in hoge mate af van hun Europese keuzes.

Maar er is meer. Als mijn stelling juist is, dat én de kwaliteit van het dagelijks leven van de Europese burgers én de mate van recht, welvaart en orde in de wereld in zo verhoogde mate door Europese politieke keuzes bepaald worden, dan zegt dat ook iets anders. Dan betekent dat namelijk, dat de vernieuwing van de politiek niet eindigt bij Europa, maar daar begint. Als de grote leidende vragen op Europees niveau beantwoord worden, is Europa het platform voor politieke vernieuwing. Welvaart, de cohesie van de samenleving, misdaadbestrijding, maar ook de relatie ethiek en technologie, en waardecommunicatie en markt zijn vooral Europese aangelegenheden en het is met deze aandachtsvelden, dat de nieuwe politieke kaart getekend zal worden.

De relevantie van de christen-democratie in Duitsland en in Nederland hangt in hoge mate af van hun Europese keuzes, en dat zal nog toenemen.

Daarom is het debat over de koers van de EVP van levensbelang voor de vraag naar onze toegevoegde waarde. Als gezegd wordt, dat Giddens met zijn Derde Weg zoveel overneemt van de christen-democratie, dat zij overbodig gaat worden, dan zou dat betekenen, dat onze inspiratiebronnen opgedroogd zijn. Het is fijn, maar weinig vruchtbaar om te constateren, dat anderen veel van onze ideeën overnemen; doorslaggevend is de vraag of wij voorbij die derde weg ook

nog wat te vertellen hebben. 'Zie, Ik maak alles nieuw' is een opdracht telkens opnieuw aan iedere generatie en de vragen van de 21e eeuw zijn van een andere aard dan die van het laatste kwart van de aflopende.

Onze inzet voor een sociale markteconomie moet tegen het licht gehouden worden van de globalisering.

Wij hebben een inhaalslag te verrichten met betrekking tot de zorg voor het milieu, in onze termen de integriteit van de Schepping; de formulering van dat eigen antwoord in die drieslag van internalisering van kosten, technologische prioriteitenstelling en een kwalitatief begrip van groei en welvaart. Een sociaal-ecologische markteconomie.

Ten derde is de opdracht de dragende waarden van onze cultuur en beschaving te vertalen in een gesecculariseerd Europa en de samenhang te verzekeren in een geïndividualiseerde cultuur. De relatie waarden-markt krijgt op meerdere wijzen een nieuwe actualiteit.

Daar liggen onze kansen in die combinatie van bezinning, dialoog en deskundigheid. Dat moeten we met elkaar opbrengen in Europa. En daarom is de term 'bunkerstrategie' achterhaald, omdat het geslotenheid en defensiviteit uitstraalt.

Beweging van de toekomst

Eigenlijk hadden we de betere term al in huis. Het zomernummer van dit blad van drieëneenhalf jaar geleden onder de titel 'Christen-democratie als beweging van de toekomst' bevatte een aantal buitengewoon interessante bijdragen van Europese christen-democraten en christelijke denkers van Claude Juncker tot Hans Küng, van Piet Hein Donner tot Hans van den Broek. Het was het verslagboek van de aan de heer Lubbers aangeboden conferentie in de Nieuwe Kerk in mei 1995.

De levensvatbaarheid van de christen-democratie in de 21e eeuw zal afhankelijk zijn van: een herkenbare band tussen uitgangspunten en politieke keuzes; de recruitering van aansprekende, geloofwaardige vertegenwoordigers en bestuurders; de opbouw en uitbouw van open en krachtige kaders voor politieke participatie, vorming, reflectie en uitstraling.

De recruitering van vertegenwoordigers en bestuurders is primair een nationale aangelegenheid en dat zal de eerste fase van participatie ook nog zijn.

Maar de kaders voor vorming, reflectie, dialoog en uitstraling zullen in toenemende mate Europees dienen te zijn.

En de herkenbaarheid zal in zeer hoog tempo bepaald worden door de eigen antwoorden op de vragen, die zich op Europees niveau voordoen. De verschuiving achter de bureaucratie of technocratie wordt niet langer begrepen noch geaccepteerd. Daarom is die discussie over salariering en privileges ook zo onver-

kwikkelijk. Als de vraag 'Waar was je Adam?', beantwoord gaat worden met 'in de Brusselse *couloirs*', dan zijn we wel heel ver van het Europese ideaal verzeild geraakt. Alleen het omgekeerde telt: de mogelijkheden van Brussel en Europa aangrijpen om tot ingrijpende vernieuwing te komen met het oog op de positie in het eigen land. Een omkering dus.

In dit verband heeft de inzet van de bunkerstrategie op zich niets van haar actualiteit verloren. De onderdelen, die gelukt zijn, moeten we koesteren, zoals het Program van Uitgangspunten; van de mislukkingen moeten we leren. Een van de centrale lessen is, dat een Politieke Academie als kristallisatiepunt van christen-democratische beleidsontwikkeling nooit een substituut kan zijn van het vele, dat door de Duitse Stiftungen al is neergezet. Evenmin als de EMU een substituut kan zijn van de D-mark, maar die als ankerplaats heeft. En zo is de cirkel weer rond: ook op dit terrein is de dialoog met de CDU (en de CSU) van levensbelang. Uiteraard onder garanties van medezeggenschap en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

En zo zou ook een nieuwe injectie gegeven moeten worden aan het uitbrengen op Europees niveau van de vele bijdragen terzake doctrine en beleidskeuzes, die al voorhanden zijn bij de verschillende lidpartijen. En de droom van een EVP-kwartaalschrift is aantrekkelijker dan ooit.

En waarom zouden de lidpartijen niet inzetten op en aansluiten bij het demoscopisch onderzoek en de daarbij horende technieken, die rond en voor de CDU zijn ontwikkeld, uiteraard niet op de pof.

Instituties en kaders als voorwaarde en startpunt. Politieke keuzes als resultaat en uitnodiging tot verder gesprek.

Een eerste test voor de cohesie en diepgang van de EVP vindt momenteel plaats rond de formulering van het verkiezingsprogramma 1999-2004. *Le Monde* bracht prominent, dat de sociaal-democraten bezig zijn aan een gezamenlijk Europees verkiezingsprogramma. Alsof de christen-democraten daar al niet begin jaren tachtig aan begonnen zijn! Maar nu komt het erop aan de nieuwe relevantie van de christen-democratie voor het versterkte Europa aan te tonen, in Brussel en thuis. Een EVP-programma, dat alleen maar een afvlinderlijstje van actuele onderwerpen zou zijn, miskent het belang van én Europa én de christen-democratie én de situatie thuis.

Een Europees Strategisch Beraad

De verlanglijst kan nog gemakkelijk worden uitgebreid. Maar er is waarschijnlijk een betere manier om het Project 'christen-democratie als beweging van de

✎ Als de vraag 'Waar was je Adam?', beantwoord gaat worden met 'in de Brusselse *couloirs*', dan zijn we wel heel ver van het Europese ideaal verzeild geraakt.

Toekomst' te starten. Als vier zaken aan de orde zijn: de positionering van de EVP in het Europese politieke krachtenveld, de institutionele toerusting van de EVP, de concrete beleidsontwikkeling en de versterking van de onderscheidende identiteit, dan verdient dat een gedegen en visionaire voorbereiding. Zou die voorbereiding, die studie en dat gesprek niet in handen gelegd moeten worden van een apart Strategisch Beraad?

Het CDU heeft zich zo twee decennia geleden uit de crisis gewerkt; het CDA werkt door aan de concrete vertaling van 'Nieuwe wegen, vaste waarden'. Is het niet zeer opportuun en urgent, dat iets soortgelijks overwogen wordt op Europees niveau, met die dubbele doelstelling terzake de specifiek Europese problematiek en de positie van de christen-democraten in heel Europa. Een apart beraad betekent ook, dat het noodzakelijke dag-tot-dag-werk van de EVP kan doorgaan, terwijl in goed overleg met de bestaande instituties nieuwe wegen en keuzes ter discussie worden gesteld.

Op momenten van crisis in Europa in de afgelopen veertig jaar is het niet zelden zo'n soort beraad geweest, dat ook de zaken weer heeft losgetrokken.

Strategisch beraad ook omdat het om meer gaat dan wat beleidsadviezen. Centraal is de vraagstelling, hoe de gerichtheid op de toekomst weer verzekerd kan worden in het denken en de besluitvorming rond de politiek. Geen gemakkelijke opgave in een cultuur, die zo geconcentreerd is op het hier en nu, maar een onvoorwaardelijke noodzaak voor een politieke beweging, die nieuwe relevantie wil krijgen en die vooral over de *Politikverdrossenheit* heen met een samenhangende visie wil appelleren aan een volgende generatie.

Er is een nieuwe interne identiteit nodig voor Europa en een nieuwe externe identiteit. De houdbaarheid van de welvaart van nu, de plaats van de ethiek in de politiek, de zorg voor de integriteit van de Schepping, de samenhang in de maatschappij, de overdracht van de kenmerkende waarden van Europa in een gesecculariseerde en multiculturele samenleving, de sturing van de technologie en de keuze tussen mondiale chaos of orde: hebben we nog meer ingrediënten nodig voor een nieuwe weg, voorbij de afgetreden paden van de derde zijstraat? De EVP en haar achterland beschikken over buitengewoon krachtige en innovatieve denkers, beleidsontwikkelaars en strategen. Wat let ons?

Mr. J.J.A.M. van Gennip